

RNDr. Jaroslav Hromas
ředitel Správy jeskyní
České republiky

Vážení čtenáři, příznivci ochrany přírody,

dostáváte do rukou výtisk, v němž se „snoubí“ dva stěžejní články, a to příspěvky o zpřístupněných Bozkovských dolomitových jeskyních a ke dvacátému výročí znovuoobnovení vydávání samostatného časopisu *Ochrana přírody*. Není to tak úplně náhoda. Správa a aktivní péče o veřejnosti zpřístupněné jeskyně se již v roce 1991 stala přímou součástí státní ochrany přírody a Správa jeskyní České republiky je od roku 2006 také spoluvydavatelem tohoto časopisu.

Před rokem 1991 byly správy zpřístupněných jeskyní tzv. kulturními zařízeními národních výborů. I přesto, že většina z nich požívala ochranu podle zákona č. 40/1956 Sb., o státní ochraně přírody, u většiny jejich provozovatelů do té doby převládala tradice čistě komerčního využívání, čemuž odpovídal i způsob zpřístupňovacích úprav a návštěvní provoz. Pracovníci ochrany přírody měli tehdy roli metodických poradců s vlivem, který odpovídal spíše jejich přesvědčovací schopnostem než zákonně zakotveným pravomocem.

Se vznikem nového resortu životního prostředí v roce 1990 se do nově konstituované struktury státní ochrany přírody podařilo díky vhodné konstelaci nových zákonů přímo začlenit také všechny tehdy existující správy zpřístupněných jeskyní. Trochu v rozporu s původní představou, že po vzoru Slovenska vznikne v resortu hned samostatná Správa jeskyní, byly jeskyně integrovány do nově založeného Českého ústavu ochrany přírody, který tehdy vznikl sloučením všech dosavadních pracovišť ochrany přírody Státního ústavu památkové péče a ochrany přírody a Krajských středisek státní památkové péče a ochrany přírody včetně Správ chráněných krajinných oblastí. Nástupcem ústavu je v současnosti Agentura ochrany přírody a krajiny ČR.

Pro nakládání se zpřístupněnými jeskyněmi to byla radikální změna. Díky novému zákonu o ochraně přírody a krajiny bylo možno zajistit ochranu všech zpřístupněných jeskyní v národní kategorii a nakládání s jeskyněmi začalo být regulováno ochranou přírody. Byly stanoveny limity návštěvnosti i otevíracích dob, v podzemních systémech začal monitoring mikroklimatických poměrů jako základních podmínek zachování optimálního vývoje ekosystému, podle tzv. plánů očisty jeskyní začala důsledná likvidace lampenflory a plísní, systematické vyklízení odpadů, zakládek a zásypů, pozůstatků starých průzkumných a zpřístupňovacích prací (nahromaděných v některých jeskyních až v neuvěřitelném množství), likvidace nepotřebných a nevhodných technických zařízení a stavebních konstrukcí. Pro zpřístupněné jeskyně začalo období jejich revitalizace, období snahy o co největší přiblížení k jejich původnímu přírodnímu stavu. Nově byly definovány zásady péče o jeskyně, konkrétní cíle a opatření byly postupně vtělovány do plánů péče zpracováváných podle zákona.

Díky investičním možnostem bylo možné nová opatření uplatnit ve větším rozsahu zejména při rekonstrukcích a generálních opravách zpřístupněných tras jeskyní. Tímto procesem již prošla většina ze třinácti zpřístupněných jeskynních systémů, ale práce nejsou u konce. Jsou odstraňovány nadbytečné betonové plochy a konstrukce, minimalizovány rušivé zásahy, upřednostňovány nekorodující a inertní materiály, zvláštní pozornost je věnována větrným uzávěrám, šetrnému osvětlení, regulaci oplachových vod atd. Stále častěji užíváme šetrné konstrukce schodišť a lávek z nerezové oceli namísto litých betonů. Ruku v ruce s proměnami pod zemí pokračuje i obnova povrchových areálů včetně jejich dovybavení naučnými expozicemi a moderními službami. Do Operačního programu Životní prostředí 6. 2. byl přijat záměr doplnění návštěvní infrastruktury vybraných jeskyní Moravského krasu a nyní jsou přihlášeny projekty přestavby vstupních areálů Punkevních a Javoříčských jeskyní, připravována je proměna areálu jeskyní Koněpruských.

Od dubna 2006, kdy ministr životního prostředí vyčlenil tyto úkoly z náplně AOPK ČR, je zajišťuje samostatná příspěvková organizace Správa jeskyní ČR, která je však i nadále nedílnou součástí státní ochrany přírody. Jejím posláním je vedle péče o zpřístupněné jeskyně a další přírodní objekty podle potřeb resortu také průzkum, výzkum a dokumentace krasu, jeskyní i jiných podzemních prostor, aktivní podíl na celostátní evidenci jeskyní, posudková, projekční a expertní činnost. Vybavena je k tomu příslušnými oprávněními státní báňské správy, specifickou kvalifikací pracovníků i speciální výbavou.

Péče o jeskyně je jedním ze stěžejních, zákonem daných úkolů ochrany přírody i památkové péče. Jeskyně jsou mimořádně významnými a v případě jakéhokoli poškození neobnovitelnými objekty přírody s cennými a neobyčejně citlivými ekosystémy, s nejvýznamnějšími koncentracemi paleontologického i archeologického materiálu, který na povrchu již dávno podlehl destrukci. Jsou tak nenahraditelným zdrojem informací o vzniku a vývoji přírody, člověka i jeho kultury a historie. Jako takové zasluhují odpovídající pozornost a péči i jeskyně zpřístupněné veřejnosti. Jejich správa v současné době vychází z potřeb ochrany přírody a jejich služeb veřejnosti. Nesmíme dopustit, aby je jakékoliv problémy vrátily zpět do podřízenosti komerčním zájmům.

**Dobrá a úspěšná léta 2013
všem čtenářům našeho
časopisu přeje**

Redakce

P.S. Pro věrné čtenáře-předplatitele jsme připravili dárek, zvláštní číslo *Ekologická síť v ČR*, který obdrží zdarma zároveň s tímto číslem. Případní zájemci si jej mohou zakoupit v prodejnách nakladatelství Academia v Praze, Brně a Ostravě a v knihovně AOPK ČR, Kaplanova 1931/1, Praha 11 – Chodov.